

Asia: VN/25711/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esityksellä mahdollistettaisiin varhaiskasvatuksen digitaalisen laadunarviointijärjestelmän käyttöönotto. Lisäksi esityksen tavoitteena on kehittää varhaiskasvatusta ja sen arviointia sekä tukea varhaiskasvatuksen laatukriteerien käyttöönottoa varhaiskasvatuksen järjestäjillä ja palveluntuottajilla.

Ennen kaikkea järjestelmä tarjoaisi varhaiskasvatuksen järjestäjille ja palveluntuottajille työkalun toteuttaa varhaiskasvatustaan 24 §:ssä säädettyä arviointivelvoitetta. Laadunarviointijärjestelmä olisi väline, jota voisi hyödyntää varhaiskasvatuksen arvioinnin ja sitä seuraavan kehittämisen tukena. VOL kannattaa tässä esityksessä esitettyjä muutoksia Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta annettuun lakiin.

Hallituksen esityksen tavoitteena on parantaa varhaiskasvatusta koskevaa tietopohjaa. Ottamalla käyttöön kansallisesti yhtenäinen laadunarviointijärjestelmä mahdollistetaan yhtenäisen, luotettavan ja kumuloituvan arviointitiedon tuottaminen, jota voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen järjestäjien ja yksityisten palveluntuottajien toiminnan kehittämistyössä. Esityksessä perustettavaksi ehdotetulla laadunarviointijärjestelmällä tuotettaisiin myös kansallista arviointitietoa varhaiskasvatuksen systemaattiseen ja pitkäjänteiseen kehittämiseen koko maassa. VOL pitää tärkeänä erityisesti sitä, että arviointitieto todetaan kumuloituvaksi. Tämä näkökulma tuo arvokasta tietoa siitä, mitä arviointitiedolla on tehty pitkällä aikajänteellä. VOL toteaa, ettei arviointijärjestelmällä toteutettavasta itsearvioinnista ei pidä tehdä itseisarvoa. Onkin hyvä, että esityksessä todetaan, että järjestelmän käyttö voi heikentää lapsen etua, mikäli arviointijärjestelmän tai sillä toteutettujen arviointien vaikutuksia ja vaikuttavuutta ei seurata. Siksi on erityisen tärkeää, että esityksessä todetaan Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen rooli ja tehtävä kerätä palautetta arviointityökalujen toimivuudesta sekä erityisesti siitä, miten ja millä laajuudella ja mihin tarkoitukseen järjestelmää käytetään.

Digitaalisen laadunarvioinnin pilotoinnissa arvioitiin prosessitekijöitä, ei lainkaan rakennetekijöitä. Hallituksen esityksessä todetaan, että laadun rakenne- ja prosessitekijät ovat dynaamisessa vuorovaikutuksessa keskenään ja niitä tulee tarkastella rinnakkain. Tätä olisi erityisen tärkeää korostaa hallituksen esityksessä. Näin ohjataan arvioimaan ja tarkastelemaan molempia tekijöitä rinnakkain, jolloin arviointitieto on selittävämpää, kuin pelkästään prosessitekijöitä tarkasteltaessa.

Rakenteellisten tekijöiden tarkastelu saattaa tuoda esiin tärkeää tietoa paikallistasolla, joilla siellä pystytään suuntaamaan vaikuttavia ja kohdennettuja toimenpiteitä. Toisaalta näin saatetaan löytää myös lakisääteisiä tehtäviä edistäviä tekijöitä. Onkin tärkeää, että esityksessä todetaan, että rakennetekijöiden mahdollinen vaikutus prosessitekijöihin tulee myös eksplikoida arviointituloksissa, jotta arviointitietojen käsittelijät voivat kiinnittää huomiota toimenpiteiden vaikuttavuuteen.

On perusteltua, että esityksessä ehdotetaan myös varhaiskasvatuksen tietovarannon (VARDA) tietojen hyödyntämisestä arviointijärjestelmässä. Vastaustietojen ohella laadunarviointijärjestelmässä käsiteltäisiin muun muassa arvioinnin tiedonkeruuvaiheessa arviointiin osallistuvien työntekijöiden henkilötietoja. Lisäksi varhaiskasvatuksen tietovarannosta haettaisiin arvioinnin toteuttavan järjestäjän tai palveluntuottajan taustatiedot sekä arviointiin vastaavan varhaiskasvatuksen työntekijän taustatiedot, jos vastaajan tiedot on tallennettu tietovarantoon. Luotettavan tiedon keräämiseksi tämä on välttämätöntä ja antaa arvokasta ja syvempää tietoa kehittämisen välineeksi.

Perustetekstissä on todettu, että varhaiskasvatusta tulee perustuslain näkökulmasta arvioida sekä sosiaalisena että sivistyksellisenä oikeutena. Tämä on tarpeellinen toteamus ja perustelee kaiken kaikkiaan varhaiskasvatustoiminnan ja sen järjestelmän arviointia sekä nyt käsillä olevan digitaalisen arviointityökalun käyttöönottoa.

Lainsäädännön ohella velvoittavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2018) ohjaavat varhaiskasvatuksen sisällöllistä ja tavoitteellista kehittämistä. Veloitteesta huolimatta varhaiskasvatuksessa ei ole vielä vakiintunutta arviointikulttuuria. Lisäksi järjestäjien ja palveluntuottajien käsitykset vaihtelevat siitä, mitä itsearvioinnilla tavoitellaan ja mitä varhaiskasvatuksen laadulla tarkoitetaan. Siksi on varsin perusteltua, että arviointityövälineellä yhtenäistetään käsitystä mitä laadulla tarkoitetaan varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti, jotta arviointi ja toimenpiteet kohdistuvat nimenomaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toteutumisen edistämiseen.

Asetuksen 1 §:n mukaan arviointikeskuksen tulee julkistaa arvioinneissa käytetyt arviointiperusteet ja arviointien tulokset. Perustetekstissä käsitellään hyvin ja kattavasti tulosten käsittelyyn liittyviä eettisiä kysymyksiä. Alueiden leimautumisen ja alalle hakeutumisen heikentyminen ovat tärkeitä havaintoja. Toisaalta rinnalla on hyvä todeta myös se, että julkiset arviointitulokset nimenomaan kasvattavat samalla tarvetta kohdistaa kiireellisiä toimenpiteitä tarpeellisiin kohteisiin. Varhaiskasvatusjärjestelmän ja -alan kehittäminen luo itsessään vetovoimaa alalle. Segregaatiokehityksen julkistaminen saattaa tuoda esiin tarpeen sen kiireiselle ratkaisulle. Kokonaisuudessaan nämä kuvaavat arviointitietojen käsittelyn vaikeutta ja korostaa viestinnän ja tiedon tulkinnan osaamista.

Laadunarviointijärjestelmän käyttö edellyttää tiedon oikeanlaista tulkintaa ja käyttöä. Paikallistasolla tulee olla osaamista muodostaa oikeanlaista ja monipuolista tietoa sekä johtaa niistä

kehittämistoimenpiteitä. VOL katsoo, että Karvin on tarjottava edellä kuvattuihin riittävästi koulutusta ja tukea. Tämä myös sujuvoittaa arviointijärjestelmän käyttöönottoa.

Pakanen Anitta
Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto